

İİT ÜYESİ ÜLKELERDE SAĞLIKSIZ BESLENME: BİR YOKSULLUK TUZAĞI

“İslam ülkeleri; sağlıksız beslenmeden diğer ülkelere göre daha fazla etkilenmektedir. İslam ülkelerinde, 5 yaş altı çocukların %33’ü kısa, %11’i çok zayıf ve %53’ü anemilidir. Bu oran diğer ülkelerde ise sırasıyla %29, %10 ve %43’tür.”

Sağlıksız beslenme, özellikle 5 yaşın altında maruz kalındığında, yoksulluk döngüsünün nesiller boyu devam etmesinin temel sebeplerinden biridir. Sağlıksız beslenme sağlığı, eğitimi, hem mevcut hem gelecekteki gelir düzeyini olumsuz etkilemekte ve yoksulluğu kalıcı kılmaktadır. Konunun kritik önemi göz önünde bulundurularak İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) Yoksulluğun Azaltılması Çalışma Grubu 9. Toplantısı “İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Ülkelerinde Sağlıksız Beslenme: Bir Yoksulluk Tuzağı” temasıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, temaya uygun olarak İSEDAK Koordinasyon Ofisi tarafından bir araştırma raporu hazırlanmıştır. Söz konusu araştırma raporu İİT üyesi ülkelerde sağlıksız beslenme durumu, buna neden olan faktörler ve sağlıksız beslenmenin etkilerini analiz etmiş ve bu sorunu çözmeye dönük çalışmaları ortaya koyarken önemli bulgular tespit etmiştir. Ayrıca, 5 İİT üyesi ülke (Bangladeş, Endonezya, Mısır, Senegal ve Tacikistan) vaka analizine konu edilmiş ve saha ziyaretleri de dâhil olmak üzere detaylı şekilde incelenmiştir. Araştırma raporunda konu ile ilgili İslam Ülkelerinin karşılaştığı zorluklara çözüm üretmek amacıyla politika tavsiyelerinde de bulunmuştur. Araştırma raporuna (<http://ebook.comcec.org>) linkinden ulaşılabilmektedir.

Dünyada ve İslam Ülkelerinde Sağlıksız Beslenmeye İlişkin Önemli Bulgular

Raporda 2016 yılında 2 milyar insanın mikro besin eksikliği çektiği, 800 milyon insanın ise yeterli kalori alamadığı belirtilmektedir. Güney Asya ülkelerinde 281 milyon insanın yetersiz beslendiği ve çok ciddi bir açlık durumuyla karşı karşıya olduğu belirtilmektedir. Diğer taraftan, 2 milyar yetişkinin de obez olduğu ve her 12 yetişkinden birinin diyabet rahatsızlığının bulunduğu raporda vurgulanmaktadır.

Yetersiz beslenme, yetersiz emzirme, A vitamini eksikliği, çinko-demir-iyot eksikliği sıklıkla beraber görülmekte ve 5 yaşın altı çocuklarda çok yüksek düzeyde engelliliğe ve ölümlere neden olmaktadır. 5 yaşın altı önlenebilir çocuk ölümlerinin %45’inin sebebi beslenme bozukluğudur.

Sağlıksız beslenme ve mikro besin ihtiyacının tam karşılanamaması sonucunda 5 yaş altı çocukların gelişiminde önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Rapordaki verilere göre, İslam ülkelerinde, 5 yaş altı çocukların %33’ü kısa (bodur), %11’i çok zayıf (sıska) ve %53’ü anemilidir. Bu oran diğer ülkelerde ise sırasıyla %29, %10 ve %43’tür.

İslam ülkeleri arasında sağlıksız beslenmenin bölgesel dağılımına bakıldığında, bodurluğun en çok Güney Asya ülkelerinde (%45), sonra Sahra altı Afrika (%36) ve Doğu Asya

ve Pasifik ülkelerinde (%35) olduğu tespit edilmiştir. Aynı bölgelerdeki İİT ülkeleri sıksalıktan da en fazla etkilenmiş durumdadır (Doğu Asya ve Pasifik %14, Sahra altı Afrika %12 ve Güney Asya %12).

Raporda, yetersiz beslenmenin sonuçlarından bodurluğun, sıksalığa göre yoksullukla daha fazla ilişkili olduğu ve nüfusun fakir kesimlerinde bodurluğun daha yaygın olduğu ortaya konmuştur. Örneğin, vaka analizine konu edilen tüm ülkelerin (Bangladeş, Endonezya, Mısır, Senegal ve Tacikistan) düşük gelirli gruplarında bodurluğun daha yaygın olduğu tespit edilmiştir.

Çocuklarda görülen aşırı kiloluluk İslam ülkelerinde dünyanın geri kalanına göre daha düşüktür (%5,8'e karşı %6,8). Fakat yetişkinlerde görülen aşırı kiloluluk, özellikle Arap ülkelerinde, son 30 yılda ciddi seviyede artmıştır.

1990'ların başından bu yana İslam ülkelerindeki yetersiz beslenme oranlarında önemli azalma olmuştur. 14 İslam ülkesi hem yetersiz beslenme hem de aşırı beslenmenin azaltılmasında gelişme kaydetmiştir. 16 ülkede ise yetersiz beslenme azalırken aşırı beslenmede artış olmuştur. 18 ülke bodurluğu azaltmada başarılı olmuş; ancak bu ülkelerde sıksalık oranlarında artış görülmüştür.

Bununla birlikte, İslam ülkelerinde yetersiz beslenmenin azalma oranı 1990'ların başından bu yana İİT üyesi olmayan ülkelere göre daha düşük seviyede olmuştur. Anemi ve bodurluğun İİT üyesi ülkelere görülme oranının azaltılmasında önemli ilerlemeler sağlanmıştır. İİT üyesi ülkelere bodurluk oranı %41'den %27'ye düşmüştür. İİT üyesi olmayan ülkelere de benzer bir azalma söz konusudur (%36'dan %24'e).

İslam Ülkelerinde Sağlıksız Beslenme ile ilgili Karşılaşılan Zorluklar

Araştırma raporundaki analiz ve verilere göre temel gıdaya erişimin yoksul kesimler için zor olması; sağlıksız beslenme alışkanlıkları ve temiz suya erişimde yaşanan zorluklar; anne ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimdeki zorluklar; emzirme de dâhil bebek ve çocuk besleme yöntemleri hakkında yetersiz bilgi; ilgili paydaşlar arasındaki etkin olmayan ve yetersiz eşgüdüm İslam ülkelerinde bu alandaki temel sorunlar olarak belirlenmiştir.

Önemli Politika Tavsiyeleri

Yukarıda belirtilen zorluklara dönük olarak araştırma raporu aşağıdaki politika tavsiyelerini önermiştir:

- Yoksul ailelere ve annelere yönelik özel beslenme programlarının geliştirilmesi,
- Bebek ve çocuk besleme yöntemleri üzerinde eğitim programlarının düzenlenmesi,
- Yoksul kesimlerin temiz su ve sağlık hizmetlerine erişimlerinin sağlanması ve bulaşıcı hastalıkların önüne geçilebilmesi için yoksullara eğitim verilmesi,
- Temel gıda maddelerine erişimde zorluk çeken yoksullara temel gıda sağlanmasına yönelik yardım programları ve kampanyalarının geliştirilmesi.